

Отримано: 02 серпня 2021 р.

Прорецензовано: 07 вересня 2021 р.

Прийнято до друку: 12 вересня 2021 р.

e-mail: gogrya@gmail.com

DOI: 10.25264/2311-5149-2021-22(50)-40-46

Гонак І. М. Земля сільськогосподарського призначення в Україні та монети криптовалют: можливості реального інвестування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, вересень 2021. № 22(50). С. 40–46.

УДК: 332.21: 336.744.1

JEL-класифікація E49:Q15

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0002-7427-1415>**Гонак Ігор Михайлович,**кандидат економічних наук, кафедра міжнародної економіки
Західноукраїнського національного університету

ЗЕМЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ ТА МОНЕТИ КРИПТОВАЛЮТ: МОЖЛИВОСТІ РЕАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

У статті розглянуто важливість української землі сільськогосподарського призначення та криптовалют як ефективних інструментів інвестування в Україні. Охарактеризовано можливість інвестування у землі сільськогосподарського призначення та криптовалютні монети в Україні на сучасному етапі. Розглянуто варіант формування інвестиційного портфелю із криптовалютами та землі сільськогосподарського призначення в умовах відкриття ринку землі для угод «купівлі-продажу».

Ключові слова: інвестиційний портфель, земля, ринок землі сільськогосподарського призначення, ціна землі, криптовалюта, Bitcoin.

Гонак Игорь Михайлович,кандидат экономических наук, кафедра международной экономики
Западноукраинского национального университета

ЗЕМЛИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ В УКРАИНЕ И МОНЕТЫ КРИПТОВАЛЮТ: ВОЗМОЖНОСТИ РЕАЛЬНОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ

В статье рассмотрены важность украинской земли сельскохозяйственного назначения и криптовалют как эффективных инструментов инвестирования в Украине. Охарактеризованы возможности инвестирования в земли сельскохозяйственного назначения и монеты криптовалют в Украине на современном этапе. Рассмотрен вариант формирования инвестиционного портфеля с криптовалютами и земли сельскохозяйственного назначения в условиях открытия рынка земли для сделок «купли-продажи».

Ключевые слова: инвестиционный портфель, земля, рынок земли сельскохозяйственного назначения, цена земли, криптовалюта, Bitcoin.

Ihor Gonak,PhD in Economics, Department of International Economics
Western Ukrainian National University

AGRICULTURAL LAND IN UKRAINE AND CRYPT CURRENCY COINS: OPPORTUNITIES FOR REAL INVESTMENT

In the absence of real objects for investment, the ability of economic entities to effectively distribute existing limited financial assets and form a quality investment portfolio is a guarantee for the investor not only to ensure high return on investment, but also to reduce investment risk. The emergence of cryptocurrencies in the second decade of the XXI century and the opening of the land market in Ukraine in mid-2021 for agricultural purposes have created new opportunities for investors to form highly liquid and highly profitable investment portfolios, using investment opportunities to buy farmland and cryptocurrencies. Together with the potentially high profitability of the investment portfolio formed from cryptocurrencies and agricultural land, there is no risk of complete depreciation of own savings in the future. The main purpose and task of the article is to study the theoretical and practical aspects of the current state and prospects of Ukrainian citizens' investment in agricultural land in Ukraine and cryptocurrency. In the process of research, the following methods were used: analysis – to study the object and subject of research; abstract-logical (theoretical generalizations and formulation of conclusions on the formation of the investment portfolio of cryptocurrencies and agricultural land). Agricultural land has been found to be a valuable limited resource that currently has a potentially low price, but will continue to rise in price and generate stable income and will never depreciate. Although investing in cryptocurrencies is associated with significant risks, cryptocurrency coins have the potential to significantly increase their value and limits of use, so investing in coins can bring significant

returns in the long run. It is proposed for economic entities in Ukraine to form an investment portfolio for medium and long-term investment and periodic passive income, which will include Ukrainian agricultural lands and cryptocurrency coins. The formation of an investment portfolio of agricultural land in Ukraine and cryptocurrencies, in our opinion, is effective and appropriate, however, requires further research because agricultural land and cryptocurrencies as objects of investment in Ukraine are relatively new.

Key words: investment portfolio, land, agricultural land market, land price, cryptocurrency, Bitcoin.

Постановка проблеми. Формування інвестиційних портфельів у суб'єктів економіки є важливою складовою економічного розвитку будь-якої країни, створює умови для розширення інвестиційної діяльності у національній економіці.

В умовах майже повної відсутності зрозумілих для широких верств населення об'єктів для інвестування, ускладнення соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації у країні, нестабільного й непередбаченого бізнес-середовища й збільшення ризиків, зменшення доходів громадян та бюджетів, збільшення інфляції та державної заборгованості, вміння економічними суб'єктами стратегічно-коректно розподілити наявні обмежені фінансові активи та сформувати ефективний інвестиційний портфель є гарантією для інвестора не тільки забезпечити високу сукупну прибутковість його вкладу, але й знизити інвестиційний ризик. Поява криптовалют у другій декаді ХХІ ст. та відкриття ринку землі сільськогосподарського призначення в Україні в середині 2021 р. створила нові можливості для інвесторів формувати високоліквідні та високоприбуткові інвестиційні портфелі, використовуючи можливості інвестування у купівлю сільгоспугідь (через високу надійність і перспективу зростання у ціні та фізичну обмеженість даного ресурсу) та криптомонети (через свою високу дохідність та правову незарегульованість). Це дає можливість диверсифікувати ризики і прибутковість інвестицій незалежно від завдань інвестора. Тому, керуючись метою створення ефективного інвестиційного портфеля, основну увагу слід зосередити на пошуку оптимального співвідношення часток даних об'єктів інвестування у сформованому інвестиційному портфелі та виборі стратегії його зміни чи доповнення, що вимагає дослідження всього комплексу інвестиційного процесу.

Сформувавши інвестиційний портфель із цих об'єктів інвестування, інвестор, на нашу думку, забезпечить високу дохідність власних заощаджень. Інвестування у землю сільськогосподарського призначення при стабільному, хоч і не значному, постійному зростанні її вартості суттєво врівноважує значну ризиковість інвестування у криптомонети. Отже, разом із потенційною високою прибутковістю портфелю інвестицій, що формується із криптомонет та сільгоспугідь, відсутній ризик повного знецінення інвестицій у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей інвестування у землі сільськогосподарського призначення та монети криптовалют в Україні присвятила свої роботи значна кількість науковців. Окремі аспекти інвестування у сільськогосподарські землі та криптовалютні монети розглянуто у працях П. О. Масляка, П. Г. Шищенка [2], О. І. Шаблія [4], В. М. Нелепа [4], З. П. Двудіта, Х. С. Передала [9], Є. О. Галушка, О. Д. Пакона [13], І. М. Гонака [22] та інших науковців.

Аналізуючи наукові праці вчених, необхідно звернути увагу на те, що дослідження теоретичних та практичних аспектів інвестування в українські сільськогосподарські землі та криптовалюти не можна назвати вичерпними і потребують подальшого опрацювання та дослідження через динамічні зміни, що впливають на досліджувані об'єкти інвестування.

Мета і завдання дослідження: опрацювати теоретичні і практичні аспекти сучасного стану та перспективи інвестування українських громадян у землі сільськогосподарського призначення в Україні та криптовалюти.

Виклад основного матеріалу. Активний розвиток нових для України інструментів для інвестування на початку третьої декади ХХІ ст. зумовив виникнення складних проблем як для економіки, так і для правового поля української держави. Для досягнення довгострокового економічного та соціального ефекту від інвестування для домогосподарств найефективнішими, на нашу думку, інструментами є українська земля сільськогосподарського призначення та криптовалюти.

Згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» [1] (прийнятого 31 березня 2020 року) із 1 липня 2021 р. землі сільськогосподарського призначення, які перебувають у власності громадян, стали об'єктом купівлі-продажу (і, відповідно, інвестування).

Земля сільськогосподарського призначення як об'єкт інвестування має такі переваги:

– українська земля сільськогосподарського призначення буде постійно дорожчати через зменшення її кількості. Угіддя, придатні для ведення сільського господарства, у світі складають понад півтора млрд га (в Україні угіддя, придатні для ведення сільського господарства, складають 42,4 млн га [2, с. 225], або

понад 2,5 % світового об'єму угідь сільськогосподарського призначення і близько 70 % загальної земельної площі України [3, с. 307]), і в майбутньому обсяг сільськогосподарських угідь буде у світі зменшуватись через глобальні зміни клімату на планеті (в Україні – через безупинне збільшення дефіциту водних ресурсів, зміщення пір року майже на місяць та зростання середньорічної температури), забруднення навколишнього природного середовища (зокрема, через наслідки аварії на ЧАЕС в Україні радіоактивних забруднень різної інтенсивності зазнало майже 5 млн га угідь сільськогосподарського призначення або понад 10 % від їх загальної площі [4]) чи розростання площ доріг, сміттєзвалищ, населених пунктів та інші фактори;

– додатковим фактором постійного подорожчання землі є постійне зростання населення землі і, отже, зменшення кількості угідь у розрахунку на одну особу. На сьогодні на нашій планеті проживає біля 7,7 млрд осіб, проте до 2050 р. населення Землі може досягнути 9,7 млрд осіб, а до кінця XXI ст. на планеті проживатиме біля 11 млрд осіб [5];

– наступним фактором постійного подорожчання землі є подорожчання продуктів харчування у світі і України у довгостроковій перспективі (незначними короткостроковими періодами зниження вартості продуктів харчування можна знехтувати) [6];

– земля є єдиним ресурсом, який «більше не виробляється»: «друкувати» гроші чи майнити монети криптовалюти можна безкінечно; енергетичні ресурси можуть змінюватись, проте джерела енергії існують доти, доки світитиме сонце. Єдиний ресурс, який є тільки на нашій планеті, – це родючий ґрунт;

– вартість земель сільськогосподарського призначення в Україні зростатиме на 7–10 % щороку [7];

– земля сільськогосподарського призначення в Україні приносить щорічний дохід через орендні платежі або урожай і вартість оренди чи урожаю збільшується щороку. Наприклад, при ринковій вартості одного гектара землі сільськогосподарського призначення в Україні біля 50 тис. грн [8], орендні платежі складають біля 3,5 тис. грн щороку, або 7 % ($3.5 / 50 * 100 \% = 7 \%$).

Отже, інвестування у купівлю угідь сільськогосподарського призначення є ефективним та доцільним і ці інвестиції пов'язані із майже повною відсутністю ризиковості та не знеціняться ніколи.

Іншим варіантом інвестування в Україні є вкладення у монети криптовалюти. Зокрема, через інвестування у криптовалютні монети американські бізнесмени Кемерон і Тайлер Вінкловосси, купивши у 2013 р. один процент усіх Bitcoin, стали першими «Bitcoin мільярдерами», примноживши свої вкладення у сотню разів [9, с. 11].

Україна 2020 р. (згідно рейтингу Chainalysis, що аналізує дані блокчейну) ввійшла в десятку країн, майнери якої отримали найбільший прибуток (біля 400 млн дол.) від продажу монет Bitcoin [10].

Згідно вперше підготовленого Глобального індексу прийняття криптовалют (The 2020 Global Crypto Adoption Index), Україна – перша у світі серед 154 держав за загальною криптовалютною активністю (табл. 1).

Таблиця 1

Рейтинг перших десяти країн у Глобальному індексі прийняття криптовалют [11]

Country	Оцінка (бали)	Місце в рейтингу	Місце в рейтингу за критеріями (метриками), які використовуються при розрахунку Індексу			
			Обсяг цінностей, отриманих країною в криптовалютах, зважений за паритетом купів. спроможності (ПКС)	Обсяг роздрібних транзакцій на суму < 10000 дол. (зважений за ПКС)	К-ть криптовалютних рахунків на кожного користувача інтернету	Обсяг P2P транзакцій, зважений на кількість користувачів інтернету та за ПКС
Україна	1	1	4	4	7	11
Росія	0.931	2	7	8	5	9
Венесуела	0.799	3	19	14	15	2
Китай	0.672	4	1	1	95	53
Кенія	0.645	5	37	11	57	1
США	0.627	6	5	6	39	16
ПАР	0.526	7	12	9	41	10
Нігерія	0.459	8	14	7	112	3
Колумбія	0.444	9	25	18	61	4
В'єтнам	0.443	10	2	2	44	81

За даними табл. 1 можна зробити висновок, що у прийнятті криптовалют Україна на даний час є, фактично, еталоном (країна з балом 1 має найвищий рівень прийняття криптовалют, тоді як країна з балом

0 має найнижчий показник, виміряний у період з липня 2019 р. по червень 2020. [12]), що свідчить про перспективність цього ринку для нашої країни.

Ціни криптовалютних монет мають значну волатильність. Розглянемо динаміку вартості монети Bitcoin (найпоширеніша і найдорожча криптовалюта, «видобуток» якої запланований у розмірі всього 21 млн одиниць до 2033 р., що свідчить про її обмежений обсяг та низький інфляційний ризик для її вартості [13, с. 635]) у табл. 2.

Таблиця 2

Вартість однієї монети Bitcoin у період 2015–2021 рр.

Дата	Вартість однієї монети Bitcoin, дол. США
14.09.2015	430.5
11.12.2017	17978
28.01.2019	3474.89
12.04.2021	61286.17
21.07.2021	31510.54

Джерело: побудовано автором [14].

На основі даних табл. 2 ми можемо побудувати рис. 1.

Рис. 1. Динаміка вартості монети Bitcoin з 14.09.2015 по 21.07.2021

Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 2.

Із 14.09.2015 по 11.12.2017 (за 2.25 року) вартість монети Bitcoin зростає у 41.76 разів, а з 11.12.2017 по 28.01.2019 (приблизно 1 рік) вартість монети Bitcoin знизилась у понад 5.1 разу. Після багаторазового зниження вартості у період із 28.01.2019 по 12.04.2021 (за 2.25 року) вартість монети Bitcoin зростає у 17.64 рази по відношенню до точки попереднього максимального падіння (28.01.2019), або у 3.41 рази по відношенню до точки попереднього максимального зростання (11.12.2017). З 12.04.2021 по 21.07.2021 відбулося двохразове падіння вартості криптовалюти Bitcoin.

Проаналізувавши значні зміни у ціні криптовалютної монети Bitcoin, можна зробити висновки:

- інвестувати у монету Bitcoin можна будь-коли тому, що через 3–4 роки його вартість буде у кілька разів більшою, але найкраще інвестувати через рік після піку зростання і початку зниження її вартості;
- монети Bitcoin все частіше використовують як платіжний засіб. Використання монет Bitcoin було дозволено з 24 березня по 13 травня 2021 р. при купівлі продукції Tesla [15], Microsoft надає можливість поповнювати особистий рахунок монетами Bitcoin, американський мобільний оператор AT&N надає послуги розрахунків у Bitcoin і турагенство CheapAir.com онлайн приймає Bitcoin [16, с. 21], а Сальвадор став першою країною світу, котра дозволила використання на рівні із долларом США криптовалюти Bitcoin як національного платіжного засобу при купівлі товарів і послуг [17]. Традиційні платіжні системи розпочали інтеграцію криптовалют – PayPal Holdings Inc почав у 2021 р. приймати Bitcoin, Bitcoin cash, Ethereum та Litecoin для оплати товарів; Mastercard заявив, що почне у 2021 р. підтримувати операції із

окремими стейблкоїнами у своїй мережі [16, с. 22]. Отже, зона використання монет криптовалют постійно розширюється і, якщо досвід Tesla, CheapAir.com, PayPal Holdings Inc, Mastercard та інших компаній і Сальвадору виявиться позитивним, то відбудеться швидке розширення меж і глибини використання криптовалют;

– цикл «падіння–зростання» вартості криптовалюти Bitcoin складає 3.25 року – приблизно один рік є періодом падіння і два роки та три місяці є періодом зростання вартості монети Bitcoin.

Цикл «падіння–зростання» вартості інших криптовалют в основному збігаються із циклом монети Bitcoin. Дослідимо наявність мультиколінеарності між цінами на початку кожного кварталу на криптовалюти Bitcoin, Ethereum та Litecoin за допомогою методу Фаррара-Глобера на основі даних табл. 3.

Таблиця 3

Ціна Bitcoin, Ethereum та Litecoin, дол. США

Дата	Bitcoin [18]	Ethereum [19]	Litecoin [20]
04.2018	7025.36	379.12	114.69
07.2018	6716.72	447.68	79.18
10.2018	6593.5	225.79	61.59
01.2019	4065.1	138.14	31.42
04.2019	5204.4	141.51	77.01
07.2019	11474.75	295.26	118.24
10.2019	7884.82	180.58	55.92
01.2020	6965.38	130.48	42.37
04.2020	6740.03	133.24	37.35
07.2020	9137.19	225.59	41.4
10.2020	10780.18	359.6	46.24
01.2021	29358.07	738.62	124.8
04.2021	58765.49	1915.83	196.51
07.2021	33556.63	2279.35	144.4
09.2021	46453.49	3431.57	182.67

Знаходимо елементи кореляційної матриці

$$[R] = \begin{bmatrix} 1 & 0.871 & 0.888 \\ 0.871 & 1 & 0.827 \\ 0.888 & 0.827 & 1 \end{bmatrix}$$

і обчислюємо визначник кореляційної матриці $\det[R] = 0.0484$

Знаходимо емпіричне значення χ^2 :

$$\chi_{\text{емп}}^2 = -[n-1-1/6*(2m+5)] \ln \det[R] = -[15-1-1/6*(6+5)] \ln 0.0484 = 36.84$$

Довірча імовірність $p = 0.95$ число ступенів вільності складе:

$$1/2 * m(m-1) = 1/2 * 3 * (3-1) = 3/2 * 2 = 3 \text{ при } \chi_{\text{кр}}^2 = 7.8$$

Отже, у зв'язку з тим, що як розрахункове значення χ_p^2 складає 36.84 і воно більше критичного, то з надійністю 0,95 можна стверджувати, що існує загальна мультиколінеарність. Тому інвестування доцільне у різні монети криптовалют.

Інвестування у монети Bitcoin та інші криптовалюти пов'язане з ризиком:

– втрати криптовалют через крадіжки із рахунків інвесторів, хакерські атаки на біржі, банкрутство і закриття бірж криптовалют, втрати секретного PIN-коду до Bitcoin-гаманця, наслідком чого може стати втрата всіх коштів, які зберігаються на криптогаманці, помилкову транзакцію від відправника до адресанта коштів через помилку вводу коду хоча б на одну цифру (транзакцію відмінити неможливо, тому відправлені монети не можливо повернути) [21]. Отже, для інвестування у даний актив необхідна значна теоретична і практична підготовка – тільки всебічний аналіз ринку криптовалют і систем захисту власних інвестицій у криптовалюти може допомогти зберегти і примножити власні інвестиції;

– можливого краху ринку криптовалют і повернення їх вартості до нуля у майбутньому. Проте, на нашу думку, цього ніколи не допустять інвестори із значним обсягом фінансових ресурсів – при глибокому падінні вартості інвестори скуплять монети криптовалют і через виникнення значного дефіциту у криптовалютах на ринку зможуть підвищити їх вартість та примножити капіталізацію придбаних активів, отримавши значний прибуток на різниці курсів при купівлі та продажі монет криптовалют. Тому, ринок криптовалют функціонуватиме ще значний проміжок часу розміром у десятиліття.

Отже, інвестування у криптовалюти також доцільне, хоча це і пов'язане із значним ризиком, проте значний ризик компенсується високою прибутковістю.

Для української родини ефективним було б формування інвестиційного портфеля із купленої землі сільськогосподарського призначення і криптовалют (Bitcoin, Ethereum чи інших монет). Для прикладу, ми можемо розрахувати дохідність інвестиційного портфеля, сформуваного у рівних частинах із української землі сільськогосподарського призначення та Bitcoin. Загальний річний прибуток від землі сільськогосподарського призначення складе суму проценту зростання вартості землі сільськогосподарського призначення та прибутку від її оренди у розмірі 14 % (7 % зростання + 7 % доходу від оренди). Зростання Bitcoin за 3.25 року склало 241 %, або у середньому приблизно 74 % на рік. Отже, середньозважений дохід від інвестиційного портфеля складе 44 % $((74 + 14) / 2 = 44 \%)$, що є надзвичайно вигідним.

Із зміною правових умов функціонування монет криптовалют та землі сільськогосподарського призначення в Україні дохідність може змінюватись, проте економічна ефективність запропонованого портфелю незаперечна.

Висновки. Ми можемо зробити такі висновки:

1. В умовах значної інтеграції національної економіки у глобальну, вагоме значення у розвитку інвестиційної діяльності мають проблеми розвитку порівняно нових ринків – молодого ринку криптовалют та фактично щойно сформованого ринку українських земель сільськогосподарського призначення.

2. Земля сільськогосподарського призначення є цінним обмеженим ресурсом, який на цей час має потенційно низьку ціну [22], проте постійно дорожчатиме і стабільно приноситиме дохід та ніколи не знеціниться.

3. Хоча інвестування у криптовалюти пов'язане із значними ризиками, криптовалюти монети мають потенціал значного зростання вартості і меж їх використання, тому інвестиції у монети можуть у перспективі принести значний прибуток.

4. Для українців з метою середньо- та довгострокового інвестування та отримання періодичного пасивного доходу є доцільним формувати інвестиційний портфель, що включатиме українські землі сільськогосподарського призначення та криптовалютні монети.

5. Історія функціонування ринку криптовалют нараховує трохи більше десятиліття, а ринок землі сільськогосподарського призначення з'явився тільки 1 липня 2021 р., отже, земля сільськогосподарського призначення і криптовалюти, як об'єкти інвестування, в Україні є відносно новими, тому із динамічними змінами правового регулювання криптовалют та земель сільськогосподарського призначення формуватиме трансформовані умови привабливості криптовалют та сільгоспугідь як об'єктів інвестування і це вимагатиме свого відображення у подальших наукових дослідженнях та публікаціях у майбутньому.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020. № 552-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-IX>

Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo umov obihu zemel' sil's'kohospodars'koho pryznachennya: Zakon Ukrayiny vid 31.03.2020. № 552-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-IX> [in Ukrainian].

2. Масляк П. О., Шищенко П. Г. Географія України : пробний підручник для 8-9 класів середньої школи. Київ : Зодіак-ЕКО, 1996. 432 с.

Maslyak, P. O., Shyshchenko, P. H. (1996) Heohrafiya Ukrayiny: Probnyy pidruchnyk dlya 8-9 klasiv serechn'oyi shkoly, K.: Zodiak-EKO, 432 [in Ukrainian].

3. Соціально-економічна географія України : навчальний посібник / за ред. проф. Шаблія О. І. Видання друге, перероблене і доповнене. Львів : Світ, 2000. 680 с.

Sotsial'no-ekonomichna heohrafiya Ukrayiny: Navchal'nyy posibnyk (2000) / Za red. prof. Shabliya O. I. Vydannya druhe, pereroblene i dopovnene, L'viv: Svit, 680. [in Ukrainian].

4. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві : підручник. Київ : КНЕУ, 2004. 495 с.

Nelep, V. M. (2004) Planuvannya na ahrarnomu pidpryyemstvi: Pidruchnyk, K.: KNEU, 495 [in Ukrainian].

5. Бега В. Населення Землі може зрости до 9,7 млрд людей до 2050-го — ООН. *hromadske*. 03 квітня. 2019. URL: <https://hromadske.ua/posts/naselennya-zemli-mozhe-zrosti-do-97-mlrd-lyudej-do-2050-go-oon>

Beha, V. (2019, April, 03) Naselennya Zemli mozhe zrosty do 9,7 mlrd lyudey do 2050-ho — OON, hromadske. URL: <https://hromadske.ua/posts/naselennya-zemli-mozhe-zrosti-do-97-mlrd-lyudej-do-2050-go-oon> [in Ukrainian].

6. Як змінилися ціни на продукти в Україні та у світі за останні 20 років. *Слово і діло. Аналітичний портал*. 27 травня 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/05/27/infografika/svit/yak-zminylysy-cziny-produkty-ukrayini-ta-sviti-ostanni-20-rokiv>

Yak zminylysy tsyny na produkty v Ukrayini ta u sviti za ostanni 20 rokiv (2021, May, 27), Slovo i dilo. Analychnyy portal. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/05/27/infografika/svit/yak-zminylysy-cziny-produkty-ukrayini-ta-sviti-ostanni-20-rokiv> [in Ukrainian].

7. Міністр аграрної політики прогнозує щорічне зростання вартості сільгоспземель на 7-10%. *UNN Українські національні новини. Інформаційне агентство*. 02 липня 2021. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1934854-ministr-agrarnoyi-politiki-prognozuye-schorichne-zrostannya-vartosti-silgospzemel-na-7-10>

Ministr ahrarnoyi polityky prohnozuye shchorichne zrostannya vartosti sil'hospzemel' na 7-10% (2021, July, 02), UNN Ukrayins'ki natsional'ni novyny. Informatsiyne ahenstvo. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1934854-ministr-agrarnoyi-politiki-prognozuye-schorichne-zrostannya-vartosti-silgospzemel-na-7-10> [in Ukrainian].

8. Юрченко Е. Ціна на землю: що очікувати з 1 липня. *Економічна правда*. 28 червня 2021 року. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/06/28/675386/>

Yurchenko, E. (2021, June, 28) Tsina na zemlyu: shcho ochikuvaty z 1 lypnya, Ekonomichna Pravda. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/06/28/675386/> [in Ukrainian].

9. Двудіт З. П., Передало Х. С., Тиліпська Р. Б., Терно Р. М., Стібель Р. І. Криптовалюта: стан та тенденції розвитку. *Економіка та держава*. 2019. № 1. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2019/4.pdf

Dvulit, Z. P., Peredalo, H. S., Tilipskaya, R. B., Terno, R. M., Stibel, R. I. (2019) Kryptovalyuta: stan ta tendentsiyi rozvytku, Ekonomika ta derzhava, 1. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2019/4.pdf [in Ukrainian].

10. Черкашин В. Україна 2020 року посіла десяте місце в списку країн, які отримали найбільший прибуток від продажу біткоїнів. *ZN.UA*. 19 липня 2021. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/lishe-za-rik-ukrajinski-majneri-prodali-bitkojiniv-na-400-mln-dol.html>

Cherkashyn, V. (2021, July, 19) Ukrayina 2020 roku posila desyate mistse v spysku krayin, yaki otrymaly naybil'shyy prybutok vid prodazhu bitkojiniv, ZN.UA. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/lishe-za-rik-ukrajinski-majneri-prodali-bitkojiniv-na-400-mln-dol.html> [in Ukrainian].

11. The 2020 Global Crypto Adoption Index: Cryptocurrency is a Global Phenomenon // *Chainalysis*. URL: <https://go.chainalysis.com/rs/503-FAP-074/images/Index%20list%20of%20countries.pdf>

12. Global Cryptocurrency Adoption Index // *Chainalysis. MARKETS INTEL*. URL: <https://markets.chainalysis.com/?range=30&asset=BTC#geography>

13. Галушка Є. О., Пакон О. Д. Сутність криптовалют та перспективи їх розвитку. *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/147.pdf>

Halushka, YE. O., Pakon O. D. (2017, April) Sutnist' kryptovalyut ta perspektyvy yikh rozvytku, Molodyy vchenyy, 4(44). [in Ukrainian].

14. BITCOIN. *InvestFunds*. URL: <https://investfunds.ru/indexes/9021/>

15. Tesla призупиняє продаж електромобілів за біткоїни. *DW. Політика й суспільство*. 13.05.2021. URL: <https://www.dw.com/uk/tesla-pryzupyniaie-prodazh-elektromobiliv-za-bitkoiny/a-57517655>

Tesla pryzupynuyaye prodazh elektromobiliv za bitkoiny (2021, May, 13), DW. Polityka y suspil'stvo. URL: <https://www.dw.com/uk/tesla-pryzupyniaie-prodazh-elektromobiliv-za-bitkoiny/a-57517655> [in Ukrainian].

16. Ребрик М. А. Криптоактиви: міфи vs факти та потенційний вплив на монетарну сферу. *Київ, Національний банк України: Семінар для викладачів ЗВО*. 29 травня 2021 року. 56 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Rebryk_2021-29-05.pdf?v=4

Rebryk, M. A. (2021, May, 29) Kryptoaktyvy: mify vs fakty ta potentsiynyy vplyv na monetarnu sferu, Kyyiv, Natsional'nyy bank Ukrayiny: Seminar dlya vykladachi ZVO, 56. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Rebryk_2021-29-05.pdf?v=4 [in Ukrainian].

17. Чекис О. Перша країна світу визнала Bitcoin платіжним засобом. *ZN.UA*. 09 червня 2021 року. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/persha-krajina-svitu-viznala-bitcoin-platizhnim-zasobom.html>

Chekys, O. (2021, June, 09) Persha krayina svitu vyznala Bitcoin platizhnym zasobom, ZN.UA. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/persha-krajina-svitu-viznala-bitcoin-platizhnim-zasobom.html> [in Ukrainian].

18. BITCOIN PRICE (BTC – USD) // *MARKET INSIDER*. <https://markets.businessinsider.com/currencies/btc-usd>

19. Ethereum (ETH) Price Chart // *CoinGecko*. URL: https://www.coingecko.com/en/coins/ethereum?__cf_chl_jschl_tk__=pmd_nrOcjY5fp2tIYM6H6dB7LP_e_aPIL5IFeNwOPw6BTzo-1630938719-0-gqNtZGzNAmWjcnBszQg9

20. Litecoin (LTC) Price Chart // *CoinGecko*. URL: <https://www.coingecko.com/ru/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%82%D1%8B/%D0%9B%D0%B0%D0%B9%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B8%D0%BD>

21. 10 проблем и рисков криптовалют. *Гарант. Информационно-правовой портал*. 05 декабря 2017. URL: <https://www.garant.ru/article/1150927/>

10 problem i riskov kryptovalyut (2017, December, 05), Garant. Informatsionno-pravovoy portal. URL: <https://www.garant.ru/article/1150927/> [in Russian].

22. Гонак І. М. Доцільність початку продажу землі в Україні в умовах економічного спаду. *Інноваційна економіка*. 2021. № 3–4 (87). С. 46–53.

Honak, I. M. (2021) Dotsil'nist' pochatku prodazhu zemli v Ukrayini v umovakh ekonomichnoho spadu. Innovatsiynna ekonomika, 3/4 (87), 46–53 [in Ukrainian].